

"Ehl-i dalaletin şerrinden kâinatın kızdıklarını ve anasırı külliyeinin hiddet ettiklerini ve umum mevcudatın galeyana geldiklerini, Kur'an-ı Hakîm mu'cizane ifade ediyor." İzah eder misiniz?

Cansız varlıkların hiddetlenmesini ve kızmasını birkaç şekilde anlamak mümkündür.

Birincisi, havanın fırtına, kasırga, hortum gibi afetler ile esip gürlemesi, suyun sele dönüşmesi, ateşin haneleri ve ormanları yakması, toprağın heyelan ve deprem gibi musibetler ile insanlara zarar vermesi, bir cihetle hiddetlenmelerine ve kızmalarına işaret ediyor denilebilir.

İkincisi, Allah, kâinatta her bir varlığa vekil ve nazır bir melek tayin etmiştir. Her varlıkta tecellî eden isim ve sıfatları okumak ve onun hâl dili ile ettiği tesbih ve zikri Allah'a takdim etmek vazifesi vekil o meleğe aittir. Aynı şekilde bu melek bu mevcuda vekil olarak onun namına ehli küfre ve şirke hiddet edip kızabilir.

Üçüncüsü, cansız varlıkların insan gibi kızmak tarzında değil de kendilerine mahsus bir şekilde kızması olabilir; bu hikmet-i İlahi'den uzak değildir. Cansız mevcudat nasıl hâl dili ile Allah'ı tesbih edip zikrediyor ise, aynı şekilde ehli küfre ve şirke de buna benzer bir şekilde hiddet edip kızabilir, *mahiyetini bilememiz olmadığı anlamına gelmez.*

Bir âyet-i kerimede şöyle buyrulur:

"Kainatta hiçbir şey yoktur ki hamd ile Allah'ı tesbih etmesin, Onu anmasın, Ona dua etmesin. Fakat siz onların bu tesbihlerini, zikirlerini, dualarını fark etmiyorsunuz."(İsra, 17/44)

Dua ve tesbih, nasıl camit şeylere isnat edilebiliyor ise, hiddet ve gayz da aynı şekilde isnat edilebilir...

Yukarıdaki âyet-i Kerîme'de haber verildiği gibi, her şey Allah'ı hamd ile tesbih eder, ama insan onların tesbihleri fehmedemez, anlayamaz. Cansızlar da Allah'ı tesbih etmektedirler. Biz bu tesbihin mahiyetini bilemediğimiz gibi, onların bu tesbihten aldıkları lezzeti de bilemeyiz.

Bitkiler de bu konuda cansız varlıklar gibidirler. Şu var ki, bitkilerin his dünyaları üzerinde bazı araştırmalar yapılmış ve şefkatle bakılan çiçeklerin diğerlerinden daha

---

fazla gelişme gösterdiği görülmüştür. Elbette, bir çiçeğin şefkatten hoşlanması bizim hoşlanmamız gibi değildir.

Ayet-i Kerimede, denizde gark olan Firavun ve ordusuna yer ve göğün ağlamadıkları şöyle haber veriliyor: *"Gök ve yer onların üzerlerine ağlamadı; onlara mühlet de verilmedi."*(Duhân, 44/29)

Yer ve göğün sevinmeleri yahut ağlamaları konusunda, müfessirlerin ekseriyeti bunların, bilemeyeceğimiz bir keyfiyetle tahakkuk ettiği görüşündedirler. Bazı müfessirler de âyet-i kerîmeyi *"gök ehli olan meleklerin ve yerdeki Müslümanların onların üzerine ağlamadıkları"* şeklinde açıklamışlardır.

Yerin, göğün ve sair mahlûkatın Cenab-ı Hakk'ı tesbih etmeleri âyetle sabit olduğu fakat bunu bizim anlamadığımız ifade edildiğine göre, onların; "Ehl-i dalaletin şerrinden" kızmaları, hiddet etmeleri ve galeyana gelmeleri gayet normaldir ve mümkündür.

Mesela, en mühim bir ibadet ve kulluğun simgesi olan dua, sadece insana has değildir. Bu yönüyle kâinattaki bütün mahlûkat lisan-ı hal veya lisan-ı kal ile dua etmekte, Cenab-ı Hakk'ı hamd ile tesbih etmektedirler.

Toprağın bağına atılan bir tohum, çatlama, başını topraktan çıkarmak ve güneşe doğru filizlenmek için dua eder, ama biz onun dilini anlamayız. Yumurtaları üzerinde yatan kuş, lisan-ı haliyle yavruları için dua eder. Ağaçlar, mevsimi geldiğinde meyve vermek için dua ederler, ama insan bunun farkında değildir. İşte müminin kâinata bakışı budur.